

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **БАННИКОВ Петро Олександрович** 1984 року народження, громадянин України, освіта вища: У 2006 р. закінчив Національний університет «Київська політехніка» та здобув кваліфікацію спеціаліста за спеціальністю «Прилади точної механіки». У 2020 р. закінчив магістратуру Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України, спеціальність «Менеджмент» та здобув кваліфікацію магістра (диплом М20 090593 від 19.06.2020).

На даний час працює на посаді директора «Волинь-Цемент» - Філія Приватного Акціонерного Товариства «ВІПЦЕМ».

Виконав акредитовану освітньо-наукову програму 051 Економіка ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК».

Разова спеціалізована вчена рада № 051-21-26, утворена наказом ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» від «23» червня 2026 року № 62-2 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – **Віктора Григоровича АЛЬКЕМИ** доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри управлінських технологій Університету економіки та права «КРОК».

Рецензента – **Наумової Олени Олександрівни**, к.е.н., доцента, доцента кафедри міжнародного бізнесу Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК».

Офіційного опонента – **Замули Ірини Валеріївни** доктора економічних наук, професора, професора кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

Офіційного опонента – **Семикіної Марини Валеріївни**, доктора економічних наук, професора, професора кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи Центрально українського національного технічного університету.

Офіційного опонента – **Олійник Олени Олександрівни** – к.е.н., доцента, доцента кафедри трудових ресурсів і підприємництва навчально-наукового інституту економіки і менеджменту Національного університету водного господарства та природокористування

На засіданні « 28 » серпня 2026 року Разова спеціалізована вчена рада прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» **БАННИКОВУ Петру Олександровичу** на підставі публічного захисту дисертації «Ефективність діяльності підприємств з позицій концепції ESG» за спеціальністю 051 «Економіка» з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Дисертацію виконано у ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ.

Науковий керівник **Грішнова Олена Антонівна** доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою. Дисертація є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково-обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні теоретичних та практичних завдань ефективної діяльності й сталого розвитку підприємств з позицій концепції ESG, що має істотне значення для галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Зокрема, *уперше* розроблено інтегровану модель оцінювання ESG-ефективності діяльності компаній, яка базується на принципі трикутної верифікації та передбачає комплексне зіставлення й аналіз взаємозв'язків між даними відкритих ESG-рейтингів, показниками офіційної корпоративної звітності та результатами багатокритеріального інтеграційного аналізу. У межах третього рівня верифікації моделі запропоновано інтегровану методику оцінювання впливу ESG-практик на результати діяльності підприємств, яка охоплює економічну, соціальну, екологічну, управлінську та репутаційну складові та передбачає визначення інтегрального показника на основі розрахунку 35 авторських субіндексів (Р 1, п. 1.3, рис. 1.2). Системно узагальнено й структуровано теоретичні підходи до формування концепції ESG за такими групами наукових теорій: соціально-інституційні теорії, теорії ресурсів та залежностей, теорії поведінки та прийняття рішень, теорії інформації та контролю, що дало змогу використати їх пояснювальний потенціал для обґрунтування взаємозв'язку екологічних, соціальних і управлінських компонентів сталого розвитку компаній з довгостроковою стійкістю і економічною ефективністю компаній (Р 1, п. 1.1, табл. 1.1). Удосконалено визначення ESG як цілісної наукової концепції, яка поєднала екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності компаній у єдину систему метрик сталого розвитку, ставши методологічною основою для оцінки нефінансових ризиків, управління стійкістю бізнесу, формування довіри зацікавлених сторін та розробки стратегій довгострокового зростання, а також втілена у формі стандартів, рейтингів та індикаторів (Р. 1, п. 1.1). Удосконалено інституційно-функціональний механізм поєднання комплаєнс-контролю та ESG-управління, який через систему організаційних заходів, аналітичних інструментів і взаємодію компонентів E, S і G формує ланцюг створення вартості через операційні, ринкові та фінансові ефекти з подальшою їх трансформацією у економічні результати підприємства, що проявляються у зростанні операційної ефективності, покращенні фінансових показників та формуванні довгострокової вартості компанії (Р. 3, п. 3.2, рис. 3.2). *Набули подальшого розвитку* напрями імплементації ESG-принципів у повоєнне відновлення України, які структуровано за трьома компонентами ESG: Environmental – «зелена» відбудова, енергоефективність, відновлювана енергетика, циркулярна економіка; Social – інклюзивна зайнятість, програми перекваліфікації, цифрова

освіта, соціальне підприємництво, корпоративне волонтерство; Governance – цифрове врядування, антикорупційні комплаєнс-системи, ESG-звітність, незалежні наглядові ради, блокчейн для прозорих процесів (Р. 1, п. 1.2). Розвинуто підхід до оцінювання соціального компонента ESG шляхом систематизації некомерційних ефектів корпоративного волонтерства у вигляді дворівневої структури створення цінності (на рівні підприємства та працівника), що дає можливість враховувати їхній вплив на організаційну ефективність, розвиток людського капіталу та формування корпоративної культури; (Р. 2, п. 2.3, рис. 2.7), а також систему інтеграції компонентів ESG із інструментами ощадливого виробництва, яка через операційний, соціально-організаційний та управлінський канали створює комплексний ефект, забезпечуючи узгодженість дій на всіх рівнях підприємства (від стратегічного до операційного), передбачає адаптацію інструментів ощадливого виробництва до вітчизняних умов ведення бізнесу (Р. 3, п. 3.1, рис. 3.1). Також запропоновано комплекс стратегічних заходів внутрішньої корпоративної соціальної відповідальності для удосконалення благополуччя працівників, що охоплює шляхи покращення таких її елементів, як: психологічний і фізичний стан, професійний розвиток, етичне управління, робочо-життєвий баланс, участь у прийнятті рішень, безпеку та інклюзивність, що забезпечують стійкість бізнес-моделі через розвиток людського капіталу і корпоративної ESG-культури (Р. 3, п. 3.3).

За своїм змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження знайшли своє відображення у 10 наукових працях: 5 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, ще 5 публікацій засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

1. Грішнова, О. А., & Банніков, П. О. (2022). Організаційна культура як драйвер корпоративного волонтерства в Україні в умовах сучасних викликів. *Інтелект XXI*, (3), 87–92. <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2022-3.16>.
2. Банніков, П. О., & Сова, О. В. (2024). Комплаєнс-контроль в управлінні економічними і соціальними ризиками підприємства. *Теоретичні та прикладні питання економіки*, 2(49), 25–37. <https://doi.org/10.17721/tppe.2024.49.3>
3. Банніков, П. (2025). ESG як індикатор екологічної, соціальної та управлінської ефективності бізнесу: досвід провідних міжнародних компаній. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*, 68. <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2025.68.0.6802> (1,05 д.а)
4. Банніков, П. (2025). Оцінка екологічної відповідальності транснаціональних корпорацій крізь призму концепції ESG та ресурсної ефективності. *Вчені записки*

Університету «КРОК», 3(79), 153–165. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-79-153-165>.

5. Банніков, П. О., & Грішнова, О. А. (2025). Методологія і практика оцінювання впливу ESG-заходів на ефективність корпоративної діяльності компаній. *Соціально-трудова відносини: теорія та практика*, 15(2), 1–10. [https://doi.org/10.21511/slntp.15\(2\).2025.01](https://doi.org/10.21511/slntp.15(2).2025.01).

У дискусії взяли участь та висловили зауваження:

Голова разової ради – **АЛЬКЕМА Віктор Григорович** доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управлінських технологій ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК» поставив такі запитання:

1) У другому розділі для мінімізації суб'єктивності експертних оцінок у роботі застосовано принцип трикутної верифікації ESG-даних, який передбачає зіставлення результатів експертного оцінювання з даними міжнародних ESG-рейтингів (MSCI ESG, Sustainalytics, LSEG ESG), офіційною корпоративною звітністю та незалежними аналітичними джерелами. У моделі трикутної верифікації для окремих компаній із пропущеними даними показник повторного використання води було прирівняно до нуля. Чим обгрунтоване таке методичне рішення?

2) Вами запропоновано систему інтеграції компонентів ESG з інструментами ощадливого виробництва Lean (розділ 3, табл 3.3). Поясніть, як саме цей механізм має функціонувати на українських підприємствах в умовах реальних воєнних деструкцій та логістичних розривів?

3) Проведений Вами у п. 2.1 кореляційний аналіз довів, що лише "Залученість персоналу" має істотний зв'язок із фінансовою стійкістю, а "Соціальна відповідальність" – ні (с.95). За рахунок яких інструментів Ваша дворівнева структура цінності волонтерства здатна конвертувати некомерційні ефекти у реальні економічні результати?

Рецензент – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» **Олена НАУМОВА** надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У роботі обгрунтовано актуальність ESG через регуляторні зміни, зокрема зазначено, що «з 2025 року у ЄС Директива CSRD зобов'язує компанії... публікувати звіти про сталий розвиток». Це важливий аспект. Але виклад має переважно описовий характер і недостатньо розкриває, яким чином ці регуляторні вимоги впливатимуть саме на економічну ефективність підприємств. Важливе питання – які тут можуть бути причинно-наслідкові зв'язки (вплив на витрати, доступ до капіталу, рентабельність тощо).

2. У дисертації використано значний масив емпіричних даних міжнародних компаній, ESG-рейтингів та корпоративної звітності. Водночас доцільно було б більш детально обгрунтувати критерії відбору саме цих компаній і джерел даних, а також пояснити їх репрезентативність для формування загальних висновків дослідження.

3. Запропонована інтегрована модель оцінювання ESG-ефективності має безперечну наукову й практичну цінність. Разом з тим доцільно було б чіткіше

визначити межі її застосування залежно від масштабу підприємств, галузевої специфіки та доступності нефінансової звітності, що сприяло б кращому розумінню можливостей її практичного використання.

4. У роботі сформульовано низку практичних рекомендацій щодо інтеграції ESG-принципів у діяльність підприємств України. Водночас окремого уточнення потребує питання адаптації запропонованих рекомендацій для підприємств різних галузей економіки, оскільки специфіка ESG-практик істотно відрізняється між промисловістю, сферою послуг та іншими секторами.

5. Беручи до уваги високу динамічність розвитку міжнародних стандартів ESG та регуляторних вимог, доцільно було б ширше окреслити перспективи актуалізації запропонованої системи оцінювання у разі зміни міжнародних стандартів нефінансової звітності та ESG-рейтингування.

6. У дисертації наведено приклади практичного впровадження окремих результатів дослідження. Разом з тим було б доцільно більш розгорнуто представити кількісну оцінку ефектів від їх впровадження, що дозволило б повніше продемонструвати практичну результативність запропонованих автором розробок.

Офіційний опонент – **Ірина ЗАМУЛА**, доктор економічних наук, професор, професорка кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету “Житомирська політехніка” надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У підрозділі 1.1 автор розглядає ESG як «поглиблення та розширення концепції корпоративної соціальної відповідальності (КСВ)». Водночас назва Розділу 2 сформульована як *«Оцінка ефективності корпоративної соціальної відповідальності підприємств за складовими ESG»*. Виникає певна термінологічна суперечність: якщо ESG є вищим (еволюційним) етапом, чому оцінюється саме КСВ за складовими ESG, а не безпосередньо ESG-ефективність діяльності підприємства? Автору варто чіткіше розмежувати ці поняття.

2. У другому розділі дисертації автор проводить глобальний ESG-бенчмаркінг та аналізує екологічний і соціальний компоненти на прикладі транснаціональної корпорації CRH (а також її вітчизняних активів, таких як ПрАТ «Дікергофф Цемент Україна» та «Волинь-цемент»). Це гіганти цементної промисловості з колосальним антропогенним навантаженням. Водночас, у першому та третьому розділах автор пропонує узагальнені рекомендації для «підприємств» та напрями повоєнного відновлення України (включаючи цифрову освіту, Wellbeing-програми, блокчейн тощо). Здобувачу слід чітко окреслити межі застосування розробленого інструментарію: чи є запропонована методика з 35 субіндексів універсальною, чи вона потребує специфічної галузевої адаптації.

3. У підрозділах 2.3 та 3.3 значна увага приділяється некомерційним ефектам корпоративного волонтерства та Wellbeing-програм. Автору слід

детальніше продемонструвати трансформаційний механізм, за допомогою якого ці соціальні ефекти (дворівнева структура створення цінності) конвертуються в конкретні фінансово-економічні показники підприємства.

4. Запропонована система інтеграції компонентів ESG з інструментами ощадливого виробництва (підрозділ 3.1) виглядає дещо ідеалізованою. В умовах воєнного стану вітчизняні підприємства стикаються з перманентними руйнуваннями інфраструктури, дефіцитом електроенергії та кадровим голодом. Яким чином концепція Lean, що орієнтована на мінімізацію втрат і точність процесів «точно в строк» (Just-in-Time), може функціонувати в умовах зруйнованих ланцюгів постачання? Чи є обмеження цієї моделі в кризових умовах?

5. Автор пропонує розрахунок 35 авторських субіндексів у межах інтегрованої методики. Подібний масштаб дослідження є репрезентативним, проте викликає сумнів щодо прикладного використання середнього та великого українського бізнесу, який не має потужних аналітичних ESG-відділів. Чи проводилася автором оцінка витрат робочого часу чи фінансових ресурсів, необхідних менеджменту підприємства для збору та верифікації даних під ці 35 субіндексів?

Офіційний опонент – **Марина СЕМИКІНА** доктор економічних наук, професор, професорка кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи Центрально українського національного технічного університету надала позитивний відгук із зауваженнями:

1) Потребує пояснення авторська позиція щодо практичного використання систематизованих теоретичних підходів до формування концепції ESG (таблиця 1.1). Доцільно конкретизувати, які саме з наведених теорій здобувач вважає пріоритетними для вітчизняних компаній, адже в сучасних реаліях екологічна безпека та корпоративна соціальна відповідальність потребують значних фінансових витрат, що безпосередньо впливає на поточну економічну ефективність та подальшу діяльність підприємства.

2) Під час обґрунтування концептуального підходу до оцінювання впливу ESG-практик на показники розвитку бізнесу у першому розділі дисертації (п. 1.2, рис. 1.2), доцільно було б приділити додаткову увагу умовам застосування розробленої моделі залежно від масштабів компаній. Фінансові можливості великих корпорацій та суб'єктів малого підприємництва для впровадження нефінансових стандартів суттєво відрізняються, що суттєво впливає на кінцеві результати їхньої інвестиційної стратегії.

3) В процесі оцінювання інтегрованого впливу нефінансових факторів на результати діяльності підприємства у другому розділі дисертації здобувачу слід було чіткіше пояснити, чи враховувався галузевий аспект суб'єктів господарювання, адже специфіка діяльності будівельних, промислових, аграрних чи сервісних компаній суттєво визначає пріоритетність та вагомість окремих ESG-критеріїв.

4) При дослідженні синергетичної взаємодії ESG-компонентів та інструментів ощадливого виробництва у третьому розділі дисертації (с. 142–158, рис. 3.1), доцільно було б не лише окреслити бар'єри, а й запропонувати їх класифікацію за рівнем керованості та механізмами подолання. Варто конкретизувати основні перешкоди (зокрема, зростання трансакційних витрат або супротив персоналу), які в реальних умовах господарювання можуть уповільнювати імплементацію цих підходів та знижувати операційну ефективність компаній.

5) При обґрунтуванні теоретико-методологічних засад дослідження у першому розділі дисертації (с. 45–50) здобувачем слушно окреслено концептуальні вектори впровадження ESG-індикаторів у процеси повоєнного відновлення України. Водночас запропонований у третьому розділі комплекс практичних заходів щодо їхньої реалізації охоплює надто широкий спектр різнопланових завдань, що потребує додаткової конкретизації щодо етапності та першочерговості виконання тих кроків, які є критично важливими для реального сектору економіки в умовах жорстких фінансових обмежень.

Офіційний опонент – **Олена ОЛІЙНИК** к.е.н., доцент, доцента кафедри трудових ресурсів і підприємництва навчально-наукового інституту економіки і менеджменту Національного університету водного господарства та природокористування надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Дисертаційна робота акцентує увагу на дослідженні ефективності діяльності підприємств з позицій концепції ESG. Водночас у тексті дисертації, у тому числі під час формулювання окремих положень наукової новизни (С. 20), автор поряд із поняттям «підприємство» використовує терміни «компанія», «компанії» та «корпорація» (наприклад, «інтегрована модель оцінювання ESG-ефективності діяльності компаній», «діяльність компаній», «характеристика діяльності міжнародних корпорацій» тощо). З огляду на предмет дослідження та необхідність забезпечення термінологічної єдності, доцільно було б більш послідовно використовувати понятійний апарат або чітко обґрунтувати взаємозамінність зазначених категорій у межах дослідження.

2. Автором у розділі 1 обґрунтовано еволюцію від CSR до ESG і визначено, що CSR за сучасних умов стає інституційно та функціонально обмеженою і поступається ESG. Заслуговує пояснення на захисті авторська позиція щодо того, у чому полягають відмінності цих концепцій і чому саме ESG наразі є ефективнішим інструментом.

3. У роботі (С. 80) автор зазначає, що «для подальшого аналізу пропонується застосувати метод кореляційного аналізу Пірсона, який дає змогу виявити напрям та інтенсивність взаємозв'язку між соціальними, екологічними та економічними індикаторами ефективності». На нашу думку, методично коректніше було б використовувати термін «кореляційний аналіз із використанням коефіцієнта кореляції Пірсона», оскільки саме він є статистичним показником, який дозволяє оцінити силу та напрям лінійного

взаємозв'язку між змінними. Крім того, потребує уточнення склад досліджуваних показників, адже економічні показники доцільніше розглядати як показники результативності діяльності підприємства, а не як складові ESG. Таке уточнення сприяло б підвищенню методичної чіткості та точності дослідження.

4. Варто уточнити та узгодити окремі положення, що стосуються кореляційного аналізу. Так, у підрозділі 1.3 (етап 2а інтегрованої моделі) автор зазначає проведення кореляційного аналізу взаємозв'язку екологічних і соціальних показників ESG з економічною ефективністю. Водночас у підрозділі 2.1 (рис. 2.4) досліджується взаємозв'язок екологічної ефективності (ЕЕ) з фінансовою ефективністю (ROA), а також соціальних показників ESG із фінансовою стійкістю компаній. На нашу думку, доцільно було б забезпечити узгодженість термінології та чіткіше визначити, які саме показники результативності (економічна ефективність, фінансова ефективність чи фінансова стійкість) є об'єктом кореляційного аналізу. Це сприяло б більшій логічній послідовності та методичній чіткості дослідження.

5. У підрозділі 3.1 (рис. 3.1) автор пропонує систему взаємодії компонентів ESG та інструментів ощадливого виробництва, виокремлюючи «операційний», «соціально-організаційний» та «управлінський» канали. Водночас у першому та другому розділах дисертації дослідження побудовано відповідно до екологічної (Environmental), соціальної (Social) та управлінської (Governance) компонент ESG. На нашу думку, доцільно було б узгодити термінологію та логіку побудови моделі, чіткіше обґрунтувавши співвідношення запропонованих каналів із компонентами ESG або використати єдиний підхід до їх найменування впродовж усього дослідження.

Голова разової ради – **АЛЬКЕМА Віктор Григорович** доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управлінських технологій ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК» надав позитивну оцінку.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Баннікову Петру Олександровичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради **Віктор АЛЬКЕМА**

